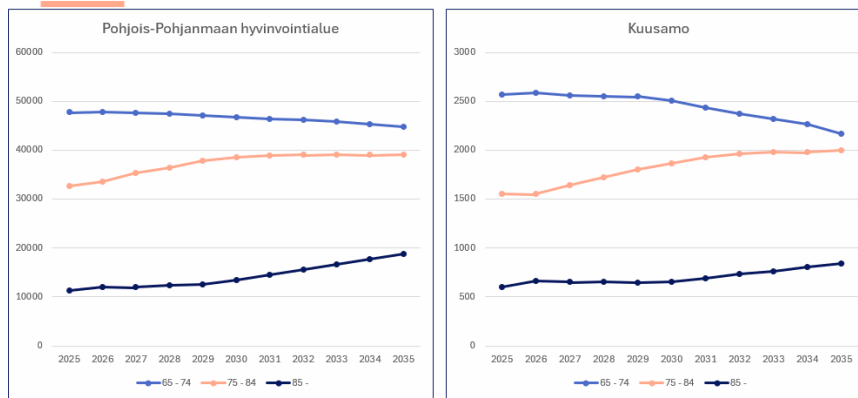

Vastaus Kuusamon vanhusneuvoston kirjeeseen ja vakavaan huolenilmaisuun

Ikäihmisten palvelut kiittää Kuusamon vanhusneuvoston esittämistä kannanotoista ja huolenilomaisista. Vastaamme kirjallisesti Pohteen vanhusneuvoston kautta, mutta toimialuejohtaja tai joku palvelualuejohtajista voi tulla keskustelemaan kanssanne erikseen sovittuna aikana.

Ikäihmisten määrän kehitys Kuusamossa

Väestöennuste 65 vuotta täyttäneillä ikäryhmittäin vuosina 2025-2035

2

Kuusamossa ikäryhmittäiset väestön muutokset ovat samansuuntaisia kuin koko Pohjois-Pohjanmaalla, mutta pienemmässä mittakaavassa. Molemmilla alueilla nuorempien ikäryhmien määrä vähenee, kun taas vanhimpien määrä kasvaa nopeasti. Tämä tarkoittaa, että hoivapalvelujen tarve kasvaa erityisesti 85+ -ikäryhmässä. Kasvu on voimakas molemmilla alueilla. Pohjois-Pohjanmaalla lisäys yli 5 000 henkilöä, Kuusamossa lähes kaksinkertaistuminen (noin 400 henkilöä lisää).

Ikäihmisten palvelutarpeen arviointi

Palvelutarpeen arviointi perustuu vanhuspalvelulakiin ja sosiaalihuoltolakiin. Palvelutarpeen arviointi tehdään sosiaalihuoltolain 36–37 §:n mukaisesti asiakkaan elämäntilanteen edellyttämässä laajuudessa yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa hänen omaisensa ja läheisensä sekä muiden toimijoiden kanssa. Ikääntyneen väestön palvelutarpeen selvitystä tehtäessä on lisäksi noudatettava, mitä vanhuspalvelulaissa säädetään.

Palvelutarpeen arviointia tehtäessä on kunnioitettava asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja otettava huomioon asiakkaan toiveet, mielipiteet ja yksilölliset tarpeet.

Palvelutarpeen arviointi sisältää

- yhteenvedon asiakkaan tilanteesta ja sosiaalipalvelujen ja tuen tarpeesta,
- sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön johtopäätökset asiakkuuden edellytyksistä,
- asiakkaan mielipiteen ja näkemyksen palvelutarpeestaan.

Palvelutarpeen arvioinnin tukena käytetään RAI-toimintakykymittaria, sekä tarvittaessa arviointia täydennetään muilla mittareilla. Hoidon ja huolenpidon tarve selvitetään kaikissa tapauksissa yksilöllisesti. RAI-arvioinnilla selvitetään hoidettavan toiminnankykyä, terveydentilaa ja avun tarvetta eri osa-alueilla.

Palveluntarpeiden selvittämisestä vastaa iäkkään henkilön tarpeiden kannalta tarkoituksenmukainen sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015) 3 §:ssä tai terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) 2 §:ssä tarkoitettu ammattihenkilö, jolla on laaja-alaista asiantuntemusta. Palveluntarpeiden selvittämisestä vastaavan työntekijän on toimittava iäkkään henkilön tarpeita vastaavasti yhteistyössä muiden tämän lain 10 §:ssä tarkoitettujen asiantuntijoiden kanssa. (8.7.2022/604)

Palveluohjaukseen on ollut saatavilla henkilökuntaa, erityisesti vakituisiin virkoihin ja toimiin, lyhyempiin sijaisuuksiin on voinut olla ajoittain haasteita rekrytoinnin osalta. Palvelu- ja sosiaaliohjausta on vahvistettu tämän syksyn aikana Koillismaahan alueella, mm. uudella sosiaaliohjaajan ja palveluohjaajan viralla. Resurssien vahvistaminen kohdentuu myös omaishoidonasiakkuuksiin.

Tukipalvelut

Sosiaalihuoltolain 19 §:n mukaan tukipalveluilla luodaan ja ylläpidetään henkilön kodissa sellaisia olosuhteita, että hän voi suoriutua jokapäiväiseen elämään kuuluvista toiminnoista mahdollisimman itsenäisesti, sekä palveluja, joiden avulla henkilö voi saada hyvinvointia tuottavaa sisältöä elämäänsä. Tukipalvelut ovat ennaltaehkäisevää, terveyttä edistävää, toimintakykyä ylläpitävää ja henkilön omia voimavaroja tukevaa toimintaa.

Lakisääteisiä tukipalveluja ovat 1) ateriapalvelut 2) vaatehuoltopalvelut 3) siivouspalvelut 4) asiointipalvelut 5) osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävät tai tukevat palvelut (kuntouttava päivätoiminta). Hyvinvointialueella voidaan järjestää muitakin kuin lakisääteisiä kotona asumista tukevia palveluita, kuten Pohtella on kylvetyspalvelut järjestetty. Näitä palveluja järjestetään asiakkaan palvelutarpeen arvioinnin mukaisesti, yksilöllisen tarpeen mukaan koko Pohteen alueella. Sosiaalihuoltolain mukaista liikkumisen tuen palvelua on myös saatavilla myöntämisen perusteiden mukaisesti.

Pohteen yhtenäiset palvelusetelisäntökirjat ovat käytössä sosiaalihuoltolain mukaisen avustajapalvelun osalta.

Kuusamossa on yksityisiä useita palveluntuottajia, jotka tuottavat arvolisäverottomia palveluita kuntalaisille. Palveluja voivat käyttää mm. henkilöt, joiden toimintakyky on alentunut korkean iän, sairauden tai vamman vuoksi. Asiakasohjauksessa ja palvelutarpeen arvioinnissa kartoitetaan kuusamolaisen ikäihmisen mahdollisuus hyödyntää näitä palveluja. Arvolisäverottomat palvelut voivat

tulla asiakkaalle edullisemmiksi kuin Pohteen tuottamana, ja ovat tärkeä tukimuoto tilanteissa, joissa asiakas ei täytä tukipalvelujen myöntämisen perusteita.

Kuusamolaiset ikäihmiset saavat turva-auttamispalvelunsa Pohteen myöntämän päätöksen mukaisesti. Turvahälytykset vastaanotetaan Pohteen omana toimintana keskimäärin 100 sekunnin vasteajalla ja välitetään auttamistehtävinä kotihoidon työntekijöille.

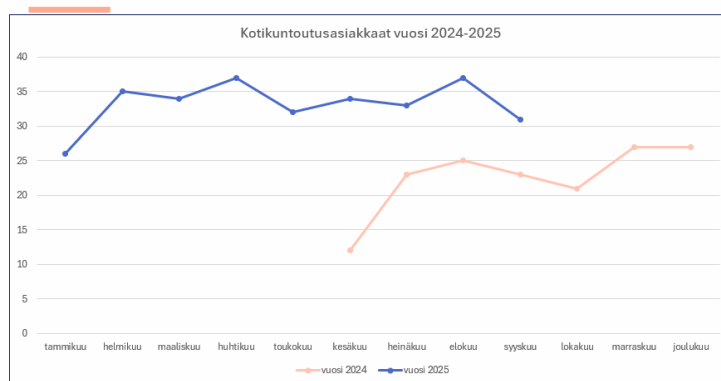
Kotikuntoutus

Kotikuntoutusjaksot toteutetaan asiakkaan omassa arkiympäristössä. Kotikuntoutusjaksolle voi päästä, jos ei enää pärjää kotona yhtä hyvin kuin ennen. Tämä voi johtua esimerkiksi ikääntymisestä, sairaudesta tai loukkaantumisesta. Kotikuntoutusjaksolle asetetaan aina tavoitteet. Kotikuntoutusjakson aikana harjoitellaan arkisia asioita, kuten itsenäistä ulkoilua, peseytymistä ja pukeutumista, portaissa kävelyä, keittiötöitä ja lääkkeiden ottamista. Tarvittaessa ohjataan myös puolisoa tai muita läheisiä.

Kotikuntoutusjakso voi olla:

1. ennaltaehkäisevää, jos asiakkaalla ei ole kotihoidon tarvetta, mutta tarvitsee lisätukea
2. arvioivaa, jolloin arvioimme kotihoidon tarvetta
3. tehostettua, jos asiakas saa jo kotihoitoa, mutta palvelun tarve on kasvanut tai muuttunut.

Kuusamossa on lisätty kotikuntoutusta asiakkaille, joilla todettu säännöllisten palveluiden tarvetta. Vuoden 2025 kotikuntoutus asiakkaita 77 prosenttia on ollut 75 vuotta täyttäneitä. Kotikuntoutusasiakkaiden määrä on lisääntynyt Kuusamossa (taulukko X).

Taulukko X Kotikuntoutusasiakkaiden määrän kehitys Kuusamossa

Yhteistyötä kotihoidon ja kotikuntoutuksen välillä on vahvistettu. Uudet asiakkaat tulevat kotikuntoutuksen arviointiin ja kotihoidon oleville asiakkaille on voitu toteuttaa kotihoidon ja terapeuttien yhteistyössä tehostettuja kotikuntoutusjaksoja kotona pärjäämisen vahvistamiseksi ja arvioimiseksi.

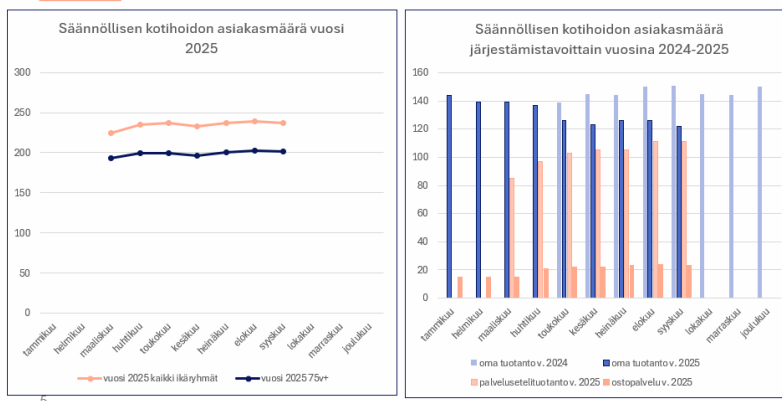
Kotihoito

Säännöllisen kotihoidon asiakasmäärässä vuoden 2025 aikana ei ole tapahtunut juuri muutosta. Oman tuotannon asiakasmäärä on vähentynyt edellisvuodesta, mutta yksityisen kotihoidon asiakasmäärässä ollut kasvua vuoden 2025 aikana. Pidemmän aikavälin tarkastelussa on huomioitavaa, että Kuusamossa säännöllisen kotihoidon kirjaamistapaa on yhtenäistetty. Palvelusetelituotannon asiakasmäärä saatavissa asiakastietojärjestelmästä maaliskuusta 2025 lähtien.

Säännöllisen kotihoidon osuus 75 vuotta täyttäneillä on Kuusamossa 9,5 %, kun koko Pohteella osuus on ollut 12,1 %. Huomioitavaa kuitenkin on, että Kuusamossa on korkea yhteisöllisen asumisen peittävyys ja lisätty kotikuntoutusta.

Kuusamon oman palvelutuotannon säännöllisen kotihoidon asiakkaiden keskimääräinen palveluaika on 23 tuntia/kuukaudessa. Kotihoidon välitön työaika on ollut lähihoitajilla 55 % ja sairaanhoitajilla 42 %. Oman palvelutuotannon asiakkaista osa asuu kauempana taajamasta. Tämä on lisännyt työntekijöiden matkoihin käytettävää aikaa.

Säännöllisen kotihoidon järjestäminen Kuusamossa

Yhteisöllinen asuminen

Yhteisöllistä asumista Kuusamossa on tällä hetkellä 52 paikkaa, mikä tarkoittaa 75 vuotta täyttäneillä 2,4 % osuutta. Pohteen tavoite yhteisölliseen asumiseen on 1 % osuus 75 täyttäneillä.

Henkilöstötilanne Kuusamossa

Kotihoitoon ja ympärivuorokautiseen palveluasumiseen on ollut vaikea saada rekrytoitua henkilökuntaa alkuvuoden ja kevään 2025 aikana. Esimerkiksi vakituisia sairaanhoitajien ja lähihoitajien tehtäviä ei saatu täytettyä. Tämän jälkeen tehtiin tehostettua rekrytointikampanja Koillismaahan alueella yhteistyössä Naturpolis Oy:n ja Kajaanin kaupungin Rekry. Areenan kanssa. Rekrytointi on tuottanut tulosta. Vakinaisia vakansseja on saatu täytettyä ja uusia sijaisia rekrytoitua.

Lisäksi Kuusamo on yhdessä Taivalkosken kanssa mukana Pohteen työllistämis- ja osaamispolut – hankkeessa. Hankkeella pyritään edistämään työllistymistä alueella yhteistyössä eri alueen toimijoiden ja työnhakijoiden kanssa. Hankkeen kautta ei ole kuitenkaan saatu lähihoitajia Kuusamoon. Tällä hetkellä kotihoidon henkilöstömäärä vastaa asiakkaiden palveluntarpeiden määrää.

Osana ensi vuoden talousarviota on tarkoituksena vahvistaa Pohteen osaajayksikön henkilöstömäärää Kuusamossa. Osaajayksikön lähihoitajia käytetään kotihoidossa lyhytaikaisiin sijaisuuksiin kuten äkillisten sairauspoissaolojen sijaistamiseen.

Lokakuussa 2025 Kuusamossa oli 29 lähihoitajaa työttömänä työnhakijana ja haettavana kymmenen (10) avointa lähihoitajan työpaikkaa. Työttömiä lähihoitajia kontaktoitaessa heillä oli jokin työntekoon liittyvä este tai rajoite, jonka vuoksi heidän rekrytoiminen ei ollut mahdollista.

Omaishoidontuki

Kuusamossa omaishoidontuen asiakasmäärät on hieman laskeneet, mutta ei kuitenkaan merkittävästi. Omaishoidon peittävyys yli 75v osalta on ollut kuitenkin Pohteen keskimääristä peittävyyttä suurempi 1-9.2025 tarkastelujaksolla. Haasteita on jonkin verran ollut lakisääteisten ja harkinnanvaraisten vapaiden järjestämisen osalta, liittyen Kuusamon haastavaan henkilöstötilanteeseen.

Kuusamossa on käytössä omaishoidon lakisääteisen vapaan palveluseteli, Pohteen yhteistä palveluseteliä ollaan valmistelemassa tältä osin. Myös omaishoidon myöntämisen perusteita tarkastellaan parhaillaan.

Omaishoidon tuen asiakasmäärissä on Kuusamossa pientä laskua

- Kuusamossa 75 vuotta täyttäneiden osuus omaishoidossa on 4,6 % vastaavan ikäisistä ajalla 1 -9.2025, kun koko Pohteella osuus on 4,1 %

Kotisairaala ja Kotona asumisen tuen tilannekeskus eli Kotas-tilannekeskus

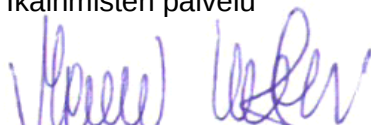
Pohteen kotisairaala tuottaa kuusamolaisille sairaalatasoon hoitoa kotiin tai hoivakotiin tilanteissa, jossa hoito on turvallista toteuttaa kotona. Kotisairaala on tarkoitettu kaikenikäisille. Tämän vuoden aikana kuusamolaisista kotisairaalahoitoa saaneista asiakkaista 78 % on ollut yli 65-vuotiaita. Kuusamon kotisairaalassa on tänä vuonna kertynyt hoitopäiviä noin 3000 kpl, Tämä tarkoittaa sitä, että päivittäin keskimäärin lähes 10 (kymmenen) kuusamolaista saa sairaalatasoista hoitoa kotonansa eikä hänen tarvitse olla osastohoidossa. Kotisairaalahoitoa annetaan niin akuuttien sairauksien kuin palliatiivisessakin hoidossa, kotisaattohoidot toteutetaan myös kotisairaalan toimesta. Kotisairaalapalvelua on mahdollista saada ympärivuorokauden tällä hetkellä myös Kuusamossa. Tämä mahdollistetaan Kotona asumisen tuen keskuksen sairaanhoitajan ja ensihoitoyksikön yhteistyönä. Kaikki kotisairaala-asiakkaat voivat soittaa sairaanhoitajalle ympärivuorokauden, sairaanhoitajalle on myös lääkärituki järjestetty. Kotisairaalan sairaanhoitajat tukevat myös kotihoidon ja asumisyksikköjen hoitajia vaativimmissa sairaanhoidollisissa tehtävissä.

Kuusamolaisilla omaishoitajilla on mahdollisuus soittaa ympärivuorokauden Kotona asumisen tuen eli Kotas-tilannekeskuksen sairaanhoitajalle tilanteissa, joissa herää huoli hoidettavan ikääntyneen ennakoimattomista terveydentilan muutoksista. Tästä palvelusta pyritään informoimaan toistuvasti. Kotas-tilannekeskukseen voivat soittaa myös kotihoidon ja asumispalveluiden hoitajat asiakkaidensa terveydentilan muutoksista, kun kokevat tarvitsevansa apua tilanteen hoitamiseen. Kuusamolaisten omaishoitajien ja työntekijöiden puhelut Kotas-tilannekeskukseen ovat lisääntyneet sitä myötä, kun saatavilla oleva palvelu on tunnistettu.

Ympärivuorokautinen palveluasuminen

Ympärivuorokautinen palveluasuminen on tarkoitettu henkilöille, joiden kotona asuminen ei ole enää turvallista ja mahdollista kotiin annettavien palveluiden turvin. Kuusamossa toimii Pohteen omana toimintana 55 paikkainen Katrinkoti sekä yksityisiä palveluntuottajia. Kuusamossa ympärivuorokautiseen palveluasumiseen hakeutuvista n. 65 % saavat myönteisen palvelupäätöksen. Palveluun päästään alle 60 vrk kuluessa hakemuksen jättämisestä. Palveluun pääsyyn odottajia koko Pohteen alueella on 5, joten palvelut voidaan järjestää nopeasti. Kun tulevaisuuslautakunnan määrittämiä palvelun myöntämisen perusteita tarkastellaan kansallisella tasolla, niin Pohteen myöntämisen perusteet ovat hyvin maltilliset. Taloudellisuus ja tuottavuusohjelmassa on määriteltä ympärivuorokautisen palveluasumisen peittävyudeksi 6 % yli 75v määrästä, joka on toteutunut v. 2025 aikana kotiin annettavien palveluiden kehittämisen myötä. Kuusamossa ympärivuorokautisen palveluasuminen peittävyys on ollut jo aiemmin Pohteen määrittämällä tasolla, joten tavoitteella ei ole ollut isoa merkitystä Kuusamon ympärivuorokautisen palveluasumisen tarjontaan.

Ikäihmisten palvelu

Mervi Koski

toimialuejohtaja